

מסמך רקע בנושא :
**החלטות הממשלה על
גיוס מילואים בעתות חירום**

מוגש לחה"כ אבשלום (אבו) וילן

כתיבה : משה ברדה, עובד מחקר ומידע
אישור : שמוליק חדד-חזקיה, ראש צוות
עריכה לשונית : מערכת "דברי הכנסת"

כ"ה בסיוון תשס"ד
14 ביוני 2004

כללי

מסמך זה, בנושא "החלטות הממשלה על גיוס מילואים בעתות חירום", הוכן לבקשתו של חה"כ אבשלום (אבו) וילן, ובו מוצגים הדברים הבאים:

1. החוק הרלוונטי לגיוס מילואים בעתות חירום.
2. החלטות הממשלה על גיוס מילואים במבצע "חומת מגן", במבצע "ליטני" ובמבצע "שלום הגליל".

הבהרות

1. פנייה למשרד הביטחון טרם נענתה: ב-1 ביוני הועברה פנייה למשרד הביטחון בנושא. ממשרד הביטחון נמסר כי הפנייה הועברה לטיפולו של צה"ל, אך טרם ניתן לה מענה.
2. פנייה למזכירות הממשלה: המידע בנוגע להחלטות הממשלה על גיוס המילואים בעתות חירום הגיע ממזכירות הממשלה. לפי מזכירות הממשלה, אין החלטות בנושא מלבד ההחלטות שצוינו במסמך.
3. פנייה לוועדת החוץ והביטחון: בוועדת החוץ והביטחון של הכנסת נבדק תהליך גיוס המילואים בעתות חירום, ובעיקר מעורבותה של הוועדה בו. בבדיקה עלה כי אין מידע בוועדה על גיוס המילואים במבצע "ליטני" ובמבצע "שלום הגליל".
4. המקורות המשניים בהם נעשה שימוש: לצורך הצגת רקע על מבצע "חומת מגן" נעשה שימוש במידע שנלקח מהחלטות בג"צ וממסמך של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה שבו רוכזו נתונים על היקף גיוס האנשים למילואים במבצע. זאת, בשל מחסור במידע ממקורות ראשיים.

חוק שירות ביטחון [נוסח משולב], התשמ"ו-1986, סעיף 34:

- א. שר הביטחון רשאי בנסיבות חירום, אם הוא משוכנע שביטחון המדינה מחייב זאת – לקרוא, בצו, לכל יוצא צבא הנמנה עם כוחות המילואים של צבא הגנה לישראל, להתייצב לשירות סדיר או לשירות מילואים, כפי שנקבע בצו, במקום ובזמן שנקבעו בצו, ולשרת כל זמן שהצו יעמוד בתוקפו.
- להסמיך בצו מפקד כאמור בסעיף 27 (ג) או פוקד לקרוא בצו ליוצא צבא להתייצב ולשרת כאמור. ואותו יוצא צבא חייב להתייצב ולשרת כאמור.
- ב. צו של שר הביטחון להתייצב לשירות סדיר או לשירות מילואים, שניתן לפי סעיף קטן (א) (1), וכן צו של פוקד או מוסמך, שניתן על-פי סעיף קטן (א) (2), יובאו על-ידי שר הביטחון, בהקדם ככל האפשר אחרי הינתנם, לאישור ועדת החוץ והביטחון של הכנסת.
- ג. הוועדה רשאית לאשר צו כאמור בסעיף קטן (ב), בשינויים או בלי שינויים, או לא לאשרו, או להביאו בפני הכנסת; תוקפו של הצו יפקע ארבעה עשר ימים מיום הינתנו, מלבד אם אושר, וכפי שאושר, בידי הוועדה או בידי הכנסת לפני תום המועד האמור.¹

¹ חוק שירות ביטחון [נוסח משולב], התשמ"ו-1986.

1. מבצע "חומת מגן"

בתגובה על התגברות מעשי הטרור הפלסטינים במהלך חודש מרס 2002, החליטה ממשלת ישראל ב-29 במרס 2002 על יציאה של צה"ל לפעולה רחבת היקף כדי להכריע את תשתית הטרור הפלסטינית.² באפריל 2002, במהלך מבצע "חומת מגן", גויסו למילואים יותר מ-20,000 איש בצו 8 (צו קריאה למילואים בעתות חירום).³

תהליך גיוס המילואים למבצע "חומת מגן" התנהל כדלקמן:

א. החלטת הממשלה ב-29 במרס 2002 בנוגע לגיוס מילואים לקראת מבצע "חומת מגן": בישיבתה ב-29 במרס 2002 אישרה הממשלה בהחלטה מס' 1678 "גיוס מילואים לצרכים המבצעיים הנגזרים מהמצב, כפי שהוצגו על-ידי הרמטכ"ל. הגיוס יהיה גם לפי סעיף 34 לחוק שירות ביטחון (נוסח משולב), התשמ"ו-1986".⁴

ב. הוצאת צו שירות ביטחון בידי שר הביטחון ב-29 במרס 2002: ב-29 במרס 2002 הוציא שר הביטחון צו שירות ביטחון לפי סעיף 34 לחוק שירות הביטחון, ובו הסמיך את ראש חטיבת תכנון ומינהל כוח האדם לקרוא בצו לכל יוצא צבא הנמנה עם כוחות המילואים של צבא הגנה לישראל להתייצב לשירות סדיר או לשירות מילואים, כפי שנקבע בצו, במקום ובזמן שנקבעו בצו.⁵

ג. הוצאת צו קריאה לשירות ביטחון לפי סעיף 34 לחוק שירות ביטחון: ב-29 במרס 2002 פרסם ראש חטיבת תכנון ומינהל כוח אדם בצה"ל, תא"ל אבי זמיר, צו קריאה לשירות ביטחון בתוקף סמכותו לפי צו שירות ביטחון, ובו קרא ליוצאי צבא הנמנים עם כוחות המילואים של צה"ל והנמנים עם היחידות שמפורטות בנספח לצו להתייצב לשירות מילואים.⁶ יש לציין כי תא"ל אבי זמיר הוציא צו קריאה בנוסח זהה גם ב-31 במרס 2002 וב-2 באפריל 2002.⁷

ד. בקשה לאישור צו שירות ביטחון מוועדת החוץ והביטחון: ב-29 במרס 2002 שלח שר הביטחון מכתב ליו"ר ועדת החוץ והביטחון של הכנסת ובו הודיע לו על נקיטה של פעולות צבאיות לשם הגנת המדינה וביטחון הציבור. כמו כן, ביקש שר הביטחון את אישור ועדת החוץ והביטחון לצו שירות הביטחון לפי סעיף 34(ב) לחוק שירות ביטחון [נוסח משולב], התשמ"ו-1986.⁸

ה. אישור צו שירות ביטחון וצו הקריאה בוועדת החוץ והביטחון ב-7 באפריל 2002: ועדת החוץ והביטחון של הכנסת החליטה בישיבתה ב-7 באפריל 2002 לאשר את צו שירות הביטחון של שר הביטחון ואת צו הקריאה שהוציא רח"ט תכנון ומינהל כוח אדם ב-29 במרס 2002. זאת, על-פי סעיף 34(ב) לחוק שירות הביטחון [נוסח משולב], התשמ"ו-1986.⁹

ו. בקשה לאישור צווים נוספים לגיוס חירום של מילואים ב-18 באפריל 2004: ב-18 באפריל 2002 שלח שר הביטחון מכתב ליו"ר ועדת החוץ והביטחון של הכנסת ובו ביקש את אישורה של

² בג"צ 3278/02 המוקד להגנת הפרט ואח' נגד מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית, 25 באפריל 2002.

³ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, "יציאות ישראלים לחו"ל בינואר-אפריל 2002: ירידה חריגה בחודש אפריל השנה – כנראה בשל מבצע 'חומת מגן'", מתוך: www.cbs.gov.il, 29 במאי 2002.

⁴ גבי ורד פרומקין, מזכירות הממשלה, מכתב, הנדון: גיוס מילואים, 2 ביוני 2004.

⁵ שר הביטחון, צו שירות ביטחון (הסמכת פוקד ומפקד לקרוא לשירות ביטחון מכוח סעיף 34 לחוק), 29 במרס 2002. (עותק של הצו נמסר לכותב המסמך מוועדת חוץ וביטחון של הכנסת).

⁶ תא"ל אבי זמיר, רח"ט תכנון ומינהל כוח אדם באגף כוח אדם, צו קריאה לשירות ביטחון לפי סעיף 34 לחוק שירות ביטחון [נוסח משולב], התשמ"ו-1986, 29 במרס 2002. (עותק של הצו נמסר לכותב המסמך מוועדת חוץ וביטחון של הכנסת).

⁷ תא"ל אבי זמיר, רח"ט תכנון ומינהל כוח אדם באגף כוח אדם, צו קריאה לשירות ביטחון לפי סעיף 34 לחוק שירות ביטחון [נוסח משולב], התשמ"ו-1986, 31 במרס 2002 ו-2 באפריל 2002.

⁸ מכתב של שר הביטחון ליו"ר ועדת החוץ והביטחון-הכנסת, הנדון: הודעה לוועדת חוץ וביטחון, 29 במרס 2002.

⁹ מכתב של ברוך פרידנר, מנהל ועדת החוץ והביטחון של הכנסת, אל רמ"ט שר הביטחון, יוסי ביניהורן, הנדון: אישור צו שירות ביטחון, 10 באפריל 2002.

הוועדה להוציא צו נוסף לגיוס חירום, שנחתם בידי רח"ט תכנון ומינהל כוח אדם ביום 18 באפריל 2002, ובהמשך לצו שהוצא ב-29 במרס 2002. זאת, על-פי סעיף 34(ב) לחוק שירות הביטחון.¹⁰

ז. **אישור צווי הקריאה מ-18 באפריל 2002 בוועדת החוץ והביטחון:** ב-30 באפריל 2002 החליטה ועדת החוץ והביטחון של הכנסת לאשר את צווי הקריאה ליוצאי צבא הנמנים עם כוחות המילואים, כמפורט בצו רח"ט תכנון ומינהל כוח אדם באכ"א מ-18 באפריל 2002.¹¹

2. מבצע "ליטני"

בתגובה לפיגוע ב-11 במרס 1978 יצא צה"ל לפעולת תגמול מקיפה בדרום לבנון ב-15-21 במרס 1978 (מבצע "ליטני"). במהלך מבצע "ליטני" השתלט צה"ל על כל אזור דרום לבנון.¹²

החלטת הממשלה: ב-11 במרס 1978, בעקבות הפיגוע בכביש החוף, התנהל בממשלה דיון על דרכי התגובה אך לא התקבלה החלטה. ב-12 במרס 1978 אישרה הממשלה את מבצע "ליטני", אך לא נקבע מועד תחילתו. ב-14 במרס 1978 החליטה הממשלה כי המבצע יחל באותו היום (14 במרס 1978) או ביום המחרת, בהתאם לתנאי מזג האוויר. **עם זאת, בהחלטות הממשלה או בהחלטות של ועדות שרים לא דובר בגיוס מילואים למבצע "ליטני"** (לא מראש ולא בדיעבד).¹³

3. מבצע "שלום הגליל"

ב-6 ביוני 1982 החל מבצע "שלום הגליל" עם כניסת כוחות צה"ל ללבנון.¹⁴

החלטת הממשלה בנוגע לגיוס מילואים למבצע "שלום הגליל": בישיבתה ב-4 ביוני 1982 החליטה הממשלה להסמיך את ראש הממשלה, את שר הביטחון, את שר החוץ ואת הרמטכ"ל להחליט על גיוס מילואים חלקי אם יהיה בכך צורך.¹⁵

¹⁰ מכתב של שר הביטחון אל יושב ראש ועדת החוץ והביטחון של הכנסת, הנדון: **צווים נוספים לגיוס חירום לפי סעיף 34 לחוק שירות ביטחון**, 18 באפריל 2002.

¹¹ מכתב של מנהל ועדת החוץ והביטחון של הכנסת לרמ"ט שר הביטחון, הנדון: **אישור צווי קריאה לשירות מילואים לפי סעיף 34 לחוק שירות ביטחון (נוסח משולב), התשמ"ו-1986**, 30 באפריל 2002.

¹² מאיר פעיל, "מלחמות ישראל: בין מלחמת יום הכיפורים למלחמת לבנון", מתוך: **אישים ומעשים בישראל: ספר היובל** (עורכת: שרה אהרוני), 1998.

¹³ גב' ורד פרומקין, מזכירות הממשלה, מכתב, הנדון: גיוס מילואים, 2 ביוני 2004.

¹⁴ יואל רפל, "1982: מבצע שלום הגליל", מתוך: **אישים ומעשים בישראל: ספר היובל** (עורכת: שרה אהרוני), 1998.

¹⁵ גב' ורד פרומקין, מזכירות הממשלה, מכתב, הנדון: גיוס מילואים, 2 ביוני 2004.

מקורות

בג"צ 3278/02 המוקד להגנת הפרט ואח' נגד מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית, 25 באפריל 2002.

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, "יציאות ישראלים לחו"ל בינואר-אפריל 2002: ירידה חריגה חודש אפריל השנה – כנראה בשל מבצע 'חומת מגן'", www.cbs.gov.il, 29 במאי 2002.

זמיר אבי, רח"ט תכנון ומינהל כוח אדם באגף כוח אדם, **צו קריאה לשירות ביטחון לפי סעיף 34 לחוק שירות ביטחון [נוסח משולב], התשמ"ו-1986**, 29 במרס 2002.

זמיר אבי, רח"ט תכנון ומינהל כוח אדם באגף כוח אדם, **צו קריאה לשירות ביטחון לפי סעיף 34 לחוק שירות ביטחון [נוסח משולב], התשמ"ו-1986**, 31 במרס 2002.

זמיר אבי, רח"ט תכנון ומינהל כוח אדם באגף כוח אדם, **צו קריאה לשירות ביטחון לפי סעיף 34 לחוק שירות ביטחון [נוסח משולב], התשמ"ו-1986**, 2 באפריל 2002.

חוק שירות ביטחון [נוסח משולב], התשמ"ו-1986.

פעיל מאיר, "מלחמות ישראל: בין מלחמת יום הכיפורים למלחמת לבנון", מתוך: **אישים ומעשים בישראל: ספר היובל (עורכת: שרה אהרוני)**, 1998.

פרומקין ורד, מזכירות הממשלה, מכתב, **הנדון: גיוס מילואים**, 2 ביוני 2004.

פרידנר ברוך, מנהל ועדת החוץ והביטחון של הכנסת, מכתב אל רמ"ט שר הביטחון, יוסי בינהורן, **הנדון: אישור צו שירות ביטחון**, 10 באפריל 2002.

פרידנר ברוך, מנהל ועדת החוץ והביטחון של הכנסת, מכתב אל רמ"ט שר הביטחון, יוסי בינהורן, **הנדון: אישור צווי קריאה לשירות מילואים לפי סעיף 34 לחוק שירות ביטחון (נוסח משולב)**, התשמ"ו-1986, 30 באפריל 2002.

רפל יואל, "1982: מבצע שלום הגליל", מתוך: **אישים ומעשים בישראל: ספר היובל** (עורכת: שרה אהרוני), 1998.

שר הביטחון, מכתב אל יו"ר ועדת החוץ והביטחון של הכנסת, **הנדון: הודעה לוועדת חוץ וביטחון**, 29 במרס 2002.

שר הביטחון, מכתב אל יושב ראש ועדת החוץ והביטחון של הכנסת, **הנדון: צווים נוספים לגיוס חירום לפי סעיף 34 לחוק שירות ביטחון**, 18 באפריל 2002.

שר הביטחון, **צו שירות ביטחון (הסמכת פוקד ומפקד לקרוא לשירות ביטחון מכוח סעיף 34 לחוק)**, 29 במרס 2002.